

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ЛУБЕНСЬКИЙ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«Банківські операції»

(назва дисципліни)

ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ

«ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 Управління та адміністрування

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок**

ОСВІТНЬО – ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Тетяна КОЧЕРГА, викладач обліково-фінансових дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні циклової комісії
обліково - фінансових дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
«Лубенський фінансово - економічний
фаховий коледж Полтавського державного
аграрного університету»

Протокол № 6 від «16» 01 2016р.

Голова циклової комісії НУ (Наталія СЛЄПЦОВА)

(підпис)

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Банківські операції» є нормативним документом, що визначає зміст навчальної дисципліни, компетентності та результати навчання, які вона формує.

Навчальна програма навчальної дисципліни «Банківські операції» спрямована на ознайомлення здобувачів освіти із формуванням теоретичних знань та практичних навичок з організації та функціонування банківської системи України, формування системи знань здійснення банками пасивних та активних операцій, надання банківських послуг.

Навчальну програму з навчальної дисципліни «Банківські операції» укладено на основі ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування» розробленої на основі Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавра
Нормативна/вибіркова	обов'язковий компонент (ОК), що формує спеціальні компетентності
Кількість тем	14
Загальна кількість годин	210
Види навчальної діяльності та види навчальних занять, обсяг годин:	
Лекції	60
Практичні заняття	50
Самостійна робота	100
Форма підсумкового контролю	екзамен

II. МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БАНКІВСЬКІ ОПЕРАЦІЇ» компетентності та заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни «Банківські операції» - формування у здобувачів освіти системи знань щодо здійснення операцій банківськими установами в процесі обслуговування фізичних та юридичних осіб, організації грошового обороту, кредитних, депозитних та інших операцій.

Завдання навчальної дисципліни «Банківські операції»

- засвоєння теоретичних засад і вивчення методів здійснення банківських операцій та надання послуг;
- набуття знань та навичок виконання банківських операцій з розрахунково-касового та кредитного обслуговування клієнтів, валютнообмінних операцій банків, операцій з цінними паперами;
- вміння оперувати нормативно-правовими актами НБУ, аналізувати діяльність банківської установи, розв'язувати питання взаємовідносин між клієнтами і комерційними банками та між НБУ і комерційними банками.

Предметом навчальної дисципліни «Банківські операції» є: діяльність комерційних банків, пов'язана із здійсненням операцій та надання послуг юридичним і фізичним особам.

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «банківські операції» є засвоєння знань із базових, вибірково-обов'язкових предметів загальноосвітньої підготовки, профільних предметів, нормативних, вибіркових дисциплін та спеціальних курсів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі освіти **повинні:**

знати:

- порядок формування ресурсної бази - власних, залучених і запозичених коштів комерційних банків;
- порядок формування власного капіталу комерційного банку;
- порядок обслуговування платіжного обороту;
- порядок ведення банками рахунків клієнтів;
- організацію касових операцій та порядок їх здійснення;
- порядок здійснення платежів платіжними картками;
- основи організації кредитних операцій в банках (порядок надання та погашення позичок);
- правила проведення банками операцій з векселями;
- порядок формування портфеля цінних паперів банками;
- основи організації валютних операцій банків та їх види;
- методи забезпечення фінансової стійкості банку.

вміти:

- здійснювати документообіг при проведенні розрахунково-касових операцій банку;
- визначати величину резервів під можливі збитки за кредитними операціями банків;
- оцінювати показники доходу та доходності за операціями банку з цінними паперами;
- визначати показник валютної позиції банку в результаті проведення валютних операцій банківської установи;
- здійснювати документообіг при проведенні розрахункових операцій банків;
- оцінювати значення економічних нормативів регулювання діяльності банків;
- здійснювати аналіз кредитоспроможності потенційного позичальника;
- визначити ефективність інвестування коштів у цінні папери;
- визначати ліквідність та платоспроможність банку;
- здійснювати професійну комунікацію, зрозуміло пояснювати та презентувати матеріал, працювати в команді; - взаємодіяти в економічному середовищі.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Банківські операції» поглиблює та конкретизує знання здобувачів освіти, набуті в процесі вивчення дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Фінанси», «Гроші та кредит». Знання, здобуті при вивченні застосовується при проходженні «Навчальної практики з банківських операцій», «Виробничої практики» та атестації здобувачів фахової передвищої освіти.

Програмою навчальної дисципліни «Банківські операції» передбачено проведення лекцій, практичних занять із тем курсу, а також складання семестрового екзамену.

Перелік і сутність сформованих компетентностей і результатів навчання:

Назва компетентностей/ результатів навчання	Сутність сформованих компетентностей/результат
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел</p>
Спеціальні компетентності (СК)	<p>СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства.</p> <p>СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин.</p> <p>СК 7. Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>СК 9. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p>
Результати навчання (РН)	<p>РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.</p> <p>РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.</p> <p>РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.</p> <p>РН 08. Здійснювати пошук, відбір та опрацювання інформації з різних джерел у процесі професійної діяльності.</p> <p>РН 09. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності.</p> <p>РН 12. Володіти методичним інструментарієм здійснення базових контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>РН 14. Застосовувати інновації у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>РН 15. Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.</p>

III. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема	Обсяг годин			Разом
	Назва	Лекції	Практичні	Самостійне вивчення	
1	Види банків та порядок їх створення в Україні	4	-	8	12
2	Організація діяльності комерційного банку	4	2	8	14
3	Формування ресурсів комерційного банку	6	6	8	20
4	Операції з обслуговування платіжного обороту	6	2	8	16
5	Операції з готівкою	4	-	8	12
6	Операції з пластиковими картками	2	-	8	10
7	Кредитні операції	4	4	6	14
8	Операції з надання і погашення кредитів	4	4	8	16
9	Операції з векселями	4	6	6	16
10	Операції з цінними паперами	6	6	8	20
11	Інвестиційні операції	4	4	6	14
12	Операції банків з іноземною валютою	4	6	8	18
13	Операції з надання банківських послуг	4	4	6	14
14	Операції із забезпечення фінансової стійкості банку	4	6	4	14
Всього		60	50	100	210

3.2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Види банків та порядок їх створення в Україні

Сучасна банківська система України. Характеристика банку як важливого елемента банківської системи. Принципи діяльності комерційного банку. Походження та види комерційних банків. Сутність, основні принципи організації банківських операцій, їх класифікація. Закон України «Про банки і банківську діяльність».

Порядок реєстрації комерційного банку. Державний реєстр банків. Пакет документів для реєстрації банку. Комісія з питань нагляду і регулювання діяльності банків. Терміни розгляду заяви з приводу реєстрації комерційного банку.

Ліцензування банківської діяльності. Вимоги до кредитних установ для отримання ліцензії. Операції, що підлягають ліцензуванню. Терміни розгляду

заяви з приводу ліцензування банківських операцій. Підстави для відкликання ліцензії.

Тема 2. Організація діяльності комерційного банку

Організаційна структура комерційного банку. Органи управління та контролю банку, їх функції і повноваження. Державне регулювання діяльності комерційних банків.

Характеристика виконавчих органів комерційного банку. Фінансові результати діяльності. Поняття ліквідності банківських установ та її значення для стабільності банківської системи.

Практичне заняття

Визначення нормативів капіталу банку, нормативів ліквідності банку, рівня ефективності використання активів банку.

Тема 3. Формування ресурсів комерційного банку

Склад і структура банківських ресурсів. Види пасивних операцій комерційного банку.

Характеристика фондів банку, що формують його капітал. Достатність капіталу банку. Власний капітал банку та його функції. Місце власного капіталу в ресурсній базі банку. Структура банківського капіталу, порядок його формування та напрями використання.

Депозити комерційних банків, їх види та характеристика. Відсоток на депозит, відсоткова політика комерційного банку. Стимулювання банківських депозитів.

Недепозитні джерела банківських ресурсів, їх види та значення. Залучення ресурсів на міжбанківському ринку. Інструменти кредитування НБУ комерційних банків.

Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках.

Права вкладників.

Практичне заняття

Визначення розміру капіталу. Оформлення депозитних операцій комерційного банку. Визначення відсотків за депозитами. Визначення надлишку або нестачі банківських ресурсів для здійснення активних операцій.

Тема 4. Операції з обслуговування платіжного обороту

Основи організації грошових розрахунків у народному господарстві.

Система і законодавча база розрахунків в Україні. Характеристика платіжного обороту та структура платіжної системи України.

Правила документообігу при здійсненні безготівкових розрахунків.

Види та порядок відкриття і ведення рахунків клієнтів.

Форми безготівкових розрахунків. Способи безготівкових розрахунків; розрахунки способом заліку взаємних вимог, розрахунки в порядку планових платежів. Розрахунки за допомогою дистанційних банківських послуг.

Міжбанківські розрахунки в Україні. Необхідність і види міжбанківських розрахунків. Здійснення міжбанківських розрахунків через систему електронних платежів. Здійснення міжбанківських розрахунків через прямі кореспондентські відносини.

Практичне заняття

Порядок здійснення безготівкових розрахунків і оформлення платіжних документів.

Обробка платіжних документів і відображення їх на рахунках клієнтів.

Тема 5. Операції з готівкою

Основні нормативні документи, що регламентують організацію касової роботи в установах банків.

Організація обігу касової готівки в банках України.

Організація готівкових розрахунків. Організація касової роботи банків. Порядок надходження та видачі готівки. Вимоги до проведення платіжних операцій з готівкою надавачами платіжних послуг.

Касова дисципліна і контроль за її дотриманням.

Тема 6. Операції з пластиковими картками

Історичні передумови виникнення пластикових карток. Механізм функціонування системи електронних розрахунків. Переваги використання платіжних карток, порівняно з розрахунками готівкою.

Класифікація банківських платіжних карток. Основні учасники системи картових розрахунків, їх права та обов'язки. Порядок видачі та обслуговування платіжних карток. Операції комерційних банків за допомогою платіжних карток. Система безготівкових розрахунків на основі кредитних карток. Система обслуговування на основі дебетових карток.

Тема 7. Кредитні операції

Основні теоретичні положення кредитних операцій. Класифікація кредитних операцій.

Сутність, принципи та функції кредиту, його роль в економіці. Кредитний потенціал банку. Форми та види банківського кредиту.

Інструментарій регулювання кредитної діяльності комерційного банку. Принципи банківського кредитування.

Кредитний ризик та способи захисту від кредитного ризику: лімітування кредиту, диверсифікація позичок, оперативність у стягненні боргу, страхування кредитних операцій.

Практичні заняття

Оформлення кредитних взаємовідносин банку і клієнтів.
Дослідження різниці між кредитом та лізингом.

Тема 8. Операції з надання і погашення кредитів

Організація банківського кредитування. Поняття і складові кредитної політики банку. Етапи кредитного процесу. Умови кредитної угоди.

Система оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Поняття та сутність кредитоспроможності клієнта банку.

Порядок надання і способи погашення кредитів. Споживчий кредит. Іпотечний кредит. Лізинговий кредит. Консорціумний кредит.

Форми забезпечення повернення банківських кредитів. Поняття і загальна характеристика форм забезпечення банківських кредитів. Застава як вид забезпечення. Порука та гарантія. Неустойка. Пеня. Штраф. Страхування.

Позичковий відсоток та його диференціація. Формування і використання резерву для відшкодування можливих витрат за кредитними операціями комерційних банків.

Контроль за використанням і погашенням кредиту.

Практичні заняття

Визначення вільних кредитних ресурсів банку.

Визначення та оцінка показників фінансового стану позичальника-юридичної і фізичної особи, складання висновку про попереднє оцінювання.

Оформлення видачі та погашення кредиту. Розв'язання практичних ситуацій.

Тема 9. Операції з вексями

Вексель як форма міжгосподарських розрахунків. Характеристика та види векселів.

Інкасування та доміциляція векселів. Сфера використання і порядок проведення банками розрахункових операцій. Послуги банків з авалування, акцептування векселів.

Кредити під заставу векселів.

Довірчі операції банків з вексями, зберігання векселів клієнтів.

Практичні заняття

Визначення сум дисконту та ціни врахування векселя.
Розрахунок розміру кредиту під забезпечення векселів.

Тема 10. Операції з цінними паперами

Комерційні банки як учасники ринку цінних паперів. Процес формування портфеля цінних паперів банку. Види цінних паперів: акції, облігації, векселі, ощадні сертифікати. Ринок цінних паперів: первинний і вторинний. Фондова біржа.

Емісійні операції банків. Поняття емісії цінних паперів та емісійної діяльності банків. Розміщення акцій та їх обіг. Операції банків з облігаціями власної емісії. Депозитні (ощадні) сертифікатами банків як інструмент емісійних операцій. Облік емісійних операцій.

Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Загальна характеристика операцій.

Посередницькі (комісійні, клієнтські) операції банків з цінними паперами. Загальна характеристика операцій. Механізм проведення брокерських операцій.

Практичні заняття

Оцінка реальної вартості окремих видів фінансових інструментів. Оптимізація портфеля цінних паперів.

Сукупна оцінка спроектованого портфеля за співвідношенням прибутковості та ризику.

Розв'язання практичних ситуацій.

Тема 11. Інвестиційні операції

Сутність і класифікація інвестицій. Правові засади здійснення інвестиційної діяльності банків в Україні.

Участь банків у процесі фінансування капітальних вкладень.

Порядок визначення ефективності інвестиційного проекту.

Характеристика інвестиційним ризикам та методам їх мінімізації.

Зміст інвестиційної політики банку.

Практичне заняття

Моделі оцінювання та реалізації інвестиційного проекту. Розрахунок періоду окупності проекту. Розрахунок дохідності інвестиційного проекту.

Тема 12. Операції банків з іноземною валютою

Поняття валюти, валютний курс. Економічні та організаційні основи здійснення валютних операцій. Валютні цінності та валютний ринок. Класифікація валютних операцій.

Відкриття і ведення валютних рахунків, характеристика банківських рахунків. Особливості відкриття і ведення поточних рахунків іноземним представництвам та інвесторам-нерезидентам; фізичним особам - резидентам і

нерезидентам, облік операцій за цими рахунками. Відкриття і ведення депозитних валютних рахунків.

Неторгові поточні операції уповноважених банків із іноземною валютою.

Етапи проведення обмінних операцій. Торгові поточні операції уповноважених банків в іноземній валюті. Порядок продажу-купівлі іноземної валюти на українському міжбанківському валютному ринку. Міжнародні розрахунки уповноважених банків.

Строкові торговельні валютні операції. Форвардні угоди. Валютні ф'ючерси. Валютні опціони. Валютні угоди "своп".

Міжнародні розрахункові операції. Поняття міжнародних розрахунків. Економічні основи міжнародних розрахунків. Форми міжнародних розрахунків: суть, види, загальна характеристика. Банківський переказ. Інкасова форма розрахунків.

Практичні заняття

Оформлення купівлі-продажу іноземної валюти фізичними особами.

Оформлення касових операцій в іноземній валюті.

Відкриття поточних рахунків юридичним і фізичним особам в іноземній валюті.

Розрахунок курсу іноземної валюти.

Розв'язання практичних ситуацій.

Тема 13. Операції з надання банківських послуг

Загальна характеристика банківських послуг.

Лізингові операції. Сутність та економічне значення лізингу. Класифікація видів лізингу. Механізм здійснення лізингових операцій банківськими установами.

Факторингові операції. Основні поняття та елементи факторингу. Класифікаційна характеристика видів та форм факторингу. Механізм здійснення факторингової операції. Факторинг у зовнішньоекономічній діяльності.

Трастові послуги. Організація послуг зі зберігання цінностей.

Форфейтинг. Основні поняття та елементи форфейтингу. Механізм здійснення форфейтингової операції.

Операції банку з дорогоцінними металами. Банки як суб'єкти ринку дорогоцінних металів. Загальна характеристика банківських операцій з дорогоцінними металами.

Інші нетрадиційні банківські послуги.

Практичне заняття

Розрахунок лізингових платежів. Розрахунок відсотків, які отримує банк у результаті лізингової угоди.

Розрахунок доходів банків від факторингових операцій. Розв'язання

практичних ситуацій.

Тема 14. Операції із забезпечення фінансової стійкості банку

Поняття "фінансова стійкість банку". Порядок визначення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями та від дебіторської заборгованості.

Засоби надання бухгалтерської інформації. Фінансові звіти банку. Аналіз прибутковості банку. Економічні нормативи регулювання діяльності банків. Банківський нагляд та процедура банкрутства.

Практичні заняття

Визначення нормативів діяльності банку.

Побудова балансу комерційного банку. Типи змін у балансі.

Визначення показників рентабельності банку.

Оцінка рівня прибутковості та фінансової стійкості банку.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Рекомендована література і джерела

1. Банківські операції/ Ситник Н.С. та ін. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2020. 580 с.
2. Банківські операції: 2-ге вид., переробл. і доповн./ Крупська Н. та ін. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.
3. Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 208 с.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III.
5. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679- XIV.
6. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV.
7. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2374-III.
8. Про платіжні послуги: Закон України від 30 червня 2021 р. № 1591-IX.
9. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14 грудня 2021 р. № 1953-IX.
10. Про іпотеку: Закон України від 5 червня 2003 р. № 898-IV.
11. Ушакова О.А. Банківські операції : навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2021. 226 с.

Електронні ресурси

1. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Верховної ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Науковий журнал Бізнес – інформ. URL: <https://www.business-inform.net/main/>
4. Журнал «Вісник Національного банку України». URL: <https://surl.lj/lsgqg>
5. Музей грошей. Національний банк України. URL: <https://museum.bank.gov.ua/museum/> -